

Examen VMBO-GL en TL
2026

tijdvak 2
woensdag 17 juni
13.30 - 15.30 uur

geschiedenis en staatsinrichting CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 50 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 65 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

HISTORISCH OVERZICHT EN STAATSINRICHTING VANAF 1848

Nederland (1848-1914)

- 1p 1 De nieuwe Grondwet van 1848 had gevolgen voor de leden van de Tweede Kamer.
Wat veranderde er voor de leden van de Tweede Kamer vanaf 1848?
De leden van de Tweede Kamer
- A konden voortaan de koning ter verantwoording roepen.
 - B kregen de uitvoerende macht.
 - C raakten het recht van amendement kwijt.
 - D werden voortaan gekozen via rechtstreekse verkiezingen.
- 1p 2 Rond 1850 waren de liberalen een belangrijke politieke groep in de Tweede Kamer.
Wie waren de aanhangers van de liberalen? En wat was een belangrijk politiek uitgangspunt van de liberalen?

	aanhangers	politiek uitgangspunt
A	kleine luyden	meer overheidsbemoeienis
B	kleine luyden	minder overheidsbemoeienis
C	rijke burgerij	meer overheidsbemoeienis
D	rijke burgerij	minder overheidsbemoeienis

- 1p 3 In 1853 boden de protestanten koning Willem III een petitie aan. Zij vroegen de koning de rooms-katholieke kerk te verbieden om in Nederland bisschoppen te benoemen. De koning was het eens met de protestanten, maar dat mocht hij van de ministers niet zeggen. Door een onderdeel van de nieuwe Grondwet van 1848 vonden de ministers dat de koning alleen mocht zeggen wat zij wilden.
→ Welk onderdeel van de nieuwe Grondwet van 1848 wordt bedoeld?

- 1p 4 De Luxemburgse Kwestie in 1866-1867 had een belangrijk gevolg voor de politiek in Nederland.
Welk gevolg wordt bedoeld?
Door de Luxemburgse Kwestie bleek dat
A de ministers de Grondwet konden wijzigen.
B de ministers de koning konden afzetten.
C de Tweede Kamer de ministers kon dwingen af te treden.
D de Tweede Kamer gebruik kon maken van het recht van enquête.
- 1p 5 In de negentiende eeuw werden in Nederland voor het eerst vakbonden opgericht.
→ Noem een doel dat de vakbonden wilden bereiken.
- 1p 6 Tijdens de verkiezingen van **1881** mochten alleen mannen stemmen die een bepaald bedrag aan belasting betaalden. Tijdens de verkiezingen van **1891** mochten ook mannen stemmen die voldoende spaargeld hadden of huur betaalden.
Waardoor werd deze verandering mogelijk gemaakt?
A het algemeen kiesrecht
B het Caoutchouc-artikel
C het districtenstelsel
D het parlementair stelsel
- 2p 7 Anke van der Vlies was in 1911 lerares op een school voor bijzonder onderwijs. Toen zij aanhanger werd van het socialisme, werd zij vanwege haar politieke opvattingen ontslagen.
→ Leg uit dat het ontslag past bij de verzuiling.
Doe dit door:
– eerst een zuil te noemen waar bijzondere scholen bij hoorden
– en daarna een reden te geven waarom het ontslag bij de verzuiling past.
- Gebruik bron 1.*
- 1p 8 De bron gaat over het vrouwenkiesrecht.
→ Is de bron gemaakt door een **voorstander** of **tegenstander** van het vrouwenkiesrecht? Verklaar je keuze met behulp van de bron.
Doe het zo:
De bron is gemaakt door een ... (kies uit: voorstander / tegenstander), want ... (geef een verklaring met behulp van de bron).

De Eerste Wereldoorlog (1914-1918)

Gebruik bron 2.

- 2p 9 Hieronder staan zes oorzaken voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog:
- 1 bondgenootschappen
 - 2 industrialisatie
 - 3 militarisme
 - 4 modern imperialisme
 - 5 nationalisme
 - 6 vijandbeelden
- Welke **twee** oorzaken zijn te herkennen in de bron? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 3.

- 1p 10 In de prent is een mening te herkennen over de Eerste Wereldoorlog. Is de mening in de prent positief of negatief over de oorlog? En welk argument past daarbij?
- A Negatief, want uit de prent blijkt dat Duitsland de oorlog gaat verliezen.
 - B Negatief, want uit de prent blijkt dat er steeds gevochten wordt om hetzelfde stukje grond.
 - C Positief, want uit de prent blijkt dat de moderne wapens heel effectief zijn.
 - D Positief, want uit de prent blijkt dat Frankrijk de oorlog gaat winnen.

Gebruik bron 4.

- 1p 11 In de bron staat dat door artikel 192 een wens werkelijkheid is geworden.
- Welke wens wordt bedoeld?
- 2p 12 De schepen van de Stoomvaart Maatschappij Zeeland (SMZ) vervoerden passagiers van Zeeland naar Groot-Brittannië. In 1914 was er na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog een grote toename van het aantal Belgische passagiers dat naar Groot-Brittannië wilde. Vanaf 1 februari 1917 stopte de SMZ met varen naar Groot-Brittannië, omdat de overtocht door een Duitse maatregel te gevaarlijk werd.
- Geef eerst een verklaring voor de toename van het aantal Belgische passagiers in 1914.
- Geef daarna aan welke Duitse maatregel in 1917 bedoeld wordt.

- 2p 13 In 1917 vond in Rusland een revolutie plaats. Het staatshoofd van Rusland werd afgezet. Later dat jaar kwam er een communistische leider aan de macht.
- Noem eerst de **titel** die de staatshoofden van Rusland hadden tot de revolutie in 1917.
 - Noem daarna de **naam** van de communistische leider die in 1917 in Rusland aan de macht kwam.

Gebruik bron 5.

- 1p 14 De film in de bron werd tijdens de Eerste Wereldoorlog niet in Nederland vertoond, omdat de film de neutraliteit in gevaar kon brengen.
- Geef een reden waarom het vertonen van deze film de Nederlandse neutraliteit in gevaar kon brengen.

Gebruik bron 6.

- 1p 15 Welk begrip past bij de bron?
- A Blitzkrieg
 - B distributiestelsel
 - C Dodendraad
 - D loopgravenoorlog

Het Interbellum (1918-1939)

Gebruik bron 7.

- 1p 16 Veel mensen in Duitsland gingen na de Duitse nederlaag in 1918 geloven in de Dolkstootlegende.
- Welke uitspraak geeft de Dolkstootlegende weer? Verklaar je keuze met behulp van de bron.

Doe het zo:

Uitspraak ... (kies uit: 1 / 2) geeft de Dolkstootlegende weer, want ... (geef een verklaring met behulp van de bron).

Gebruik bron 8.

- 1p 17 Over welke organisatie gaat de toespraak? En wat was een reden dat Duitsland geen lid mocht worden?

	organisatie	reden
A	Verenigde Naties	Duitsland kreeg de schuld van de Eerste Wereldoorlog.
B	Verenigde Naties	Duitsland wilde het Verdrag van Versailles niet tekenen.
C	Volkenbond	Duitsland kreeg de schuld van de Eerste Wereldoorlog.
D	Volkenbond	Duitsland wilde het Verdrag van Versailles niet tekenen.

- 1p 18 Elisabeth Koeten-Ooms stelde zich in 1919 verkiesbaar voor de gemeenteraad van Schiedam. Ze wilde dat arbeiders meer rechten kregen en vond dat meer vrouwen zich met de politiek moesten bezighouden. Van welk kiesrecht heeft Elisabeth Ooms gebruik gemaakt door zich verkiesbaar te stellen? En welke politieke partij past bij haar opvattingen?

	kiesrecht	partij
A	actief kiesrecht	ARP
B	actief kiesrecht	SDAP
C	passief kiesrecht	ARP
D	passief kiesrecht	SDAP

Gebruik bron 9.

- 1p 19 Uit de bron blijkt dat er een crisis was in Duitsland. De crisis was het gevolg van een bepaalde economische ontwikkeling.
→ Welke economische ontwikkeling wordt bedoeld?
- 1p 20 In 1924 begon de Duitse economie zich weer te herstellen. Welke maatregel zorgde ervoor dat de economie zich in 1924 weer kon herstellen?
- A de bezetting van het Ruhrgebied
 - B de Duitse herbewapening
 - C de invoering van het Dawesplan
 - D het afstaan van Duitse gebieden aan Frankrijk

Gebruik bron 10.

- 1p 21 De bron gaat over maatregelen van de aanpassingspolitiek van Colijn, zoals het verlagen van salarissen en het bezuinigen op onderwijs.
→ Leg uit, met behulp van een onderdeel van de tekening, of in de tekening een **positieve** of **negatieve** mening te herkennen is over de aanpassingspolitiek.

Doe het zo:

De mening is ... (kies uit: positief / negatief).

Dat blijkt uit ... (noem een onderdeel van de tekening).

Gebruik bron 11.

- 1p 22 Welke gebeurtenis was de aanleiding voor het schrijven van het dagboekfragment?
A de Anschluss
B de invoering van rassenwetten
C de Kristallnacht
D de vervolging van politieke tegenstanders van de nazi's

Gebruik bron 12.

- 1p 23 Twee kenmerken van het nationaal-socialisme die passen bij de bron zijn **indoctrinatie** en **persoonsverheerlijking**.
→ Geef voor één kenmerk een verklaring waarom deze past bij de bron.
Doe het zo:
Het kenmerk ... (kies uit: indoctrinatie / persoonsverheerlijking) past bij de bron, omdat ... (verklaar je antwoord met behulp van de bron).

Gebruik bron 13.

- 2p 24 In 1936 organiseerde Hitler in Duitsland een referendum over zijn politiek.
In de bron is een boodschap te herkennen over de manier waarop het referendum in 1936 gehouden werd.
→ Geef met behulp van een onderdeel van de bron aan welke boodschap dat is.
Doe het zo:
De boodschap is ... (noem de boodschap).
Dat blijkt uit ... (noem een onderdeel van de bron).

Gebruik bron 14.

- 2p 25 Een invulopdracht:
- 1 De gebeurtenissen vonden plaats in ... (**1923 / 1933 / 1938**).
 - 2 De marcherende mannen hoorden bij de ... (**Gestapo / Hitlerjugend / SA**).
 - 3 Het maken van de film is een voorbeeld van ... (**censuur / propaganda / terreur**).
- Maak de zinnen kloppend door telkens de juiste keuze te maken.
- Doe het zo:*
- zin 1: ... (kies uit: 1923 / 1933 / 1938)
- zin 2: ... (kies uit: Gestapo / Hitlerjugend / SA).
- zin 3: ... (kies uit: censuur / propaganda / terreur).

- 2p 26 In 1938 waren veel mensen blij met het resultaat van de Conferentie van München. Door een bepaalde gebeurtenis zagen veel mensen de conferentie in 1939 toch als een mislukking.
- Geef eerst een reden waarom in **1938** veel mensen blij waren met het resultaat van de Conferentie van München.
- Noem daarna een gebeurtenis in **1939** waardoor veel mensen de Conferentie van München toch als een mislukking zagen.
- Doe het zo:*
- reden: ... (noem een reden)
- gebeurtenis in 1939: ... (noem een gebeurtenis)

De Tweede Wereldoorlog (1939-1945)

Gebruik bron 15.

- 1p 27 De afbeelding op de briefkaart is gemaakt tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Noem de naam van het bondgenootschap dat volgens de afbeelding de oorlog gaat winnen.

Gebruik bron 16.

- 1p 28 Welk begrip past bij de bron?
- A capitulatie
 - B deportatie
 - C distributiestelsel
 - D mobilisatie

- 1p 29 Vanaf 1942 mochten de Joden in kamp Westerbork geen voedsel meer eten dat volgens de Joodse regels was bereid. Ook mochten ze geen rekening meer houden met de sabbat, de dag waarop Joden rust moeten houden. Tegenwoordig is dat ondenkbaar omdat deze maatregelen in strijd zijn met een grondrecht uit de Nederlandse grondwet.
→ Welk grondrecht wordt bedoeld?

Gebruik bron 17.

- 1p 30 Alle studenten in Nederland moesten dit formulier ondertekenen, anders mochten ze niet verder studeren. Een groot deel van hen ondertekende het formulier niet.

→ Was het **niet** ondertekenen van het formulier een voorbeeld van **aanpassing, collaboratie** of **verzet**? Verklaar je antwoord.

Doe het zo:

Het niet ondertekenen was een voorbeeld van ... (kies uit: aanpassing / collaboratie / verzet), want ... (geef een verklaring).

- 1p 31 In april 1944 ontsnapten twee Joodse gevangenen uit kamp Auschwitz. Het eerste wat zij deden toen zij veilig waren, was informatie over Auschwitz met andere Joden delen om hen te waarschuwen. Door het delen van deze informatie wilden zij duidelijk maken dat Auschwitz niet alleen maar een werkkamp was, zoals de Duitsers beweerden.
→ Welke informatie over Auschwitz zullen de ontsnapte gevangenen met andere Joden hebben gedeeld?

Gebruik bron 18.

- 2p 32 Op welke **twee** foto's zijn voorbeelden van collaboratie te zien? Schrijf alleen de nummers op.

Gebruik bron 19.

- 1p 33 De bron gaat over een gebeurtenis tijdens de Duitse bezetting van Nederland.

→ Onder welke naam staat deze gebeurtenis bekend?

- 2p 34 Op 16 september 1944 maakte de Nederlandse regering in ballingschap in een radio-uitzending bekend dat er binnenkort 'grote gebeurtenissen' zouden plaatsvinden aan het Nederlandse front, die zouden leiden tot de bevrijding van Nederland.

→ Noem eerst het land van waaruit de radio-uitzending plaatsvond.

→ Geef daarna aan welke militaire operatie werd bedoeld met 'grote gebeurtenissen'.

Doe het zo:

land: ... (noem land)

militaire operatie: ... (noem militaire operatie)

Gebruik bron 20.

- 2p 35 Zet de foto's in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Gebruik nogmaals bron 20.

- 1p 36 Iemand beweert dat foto 2 past bij het begrip 'totale oorlog'.

→ Geef een argument voor deze bewering.

Gebruik bron 21.

- 1p 37 Verwachtte de schrijver van de bron dat Duitsland na de Tweede Wereldoorlog een **dictatuur** of een **rechtsstaat** werd? Verklaar je antwoord met behulp van de bron.

Doe het zo:

De schrijver van de bron verwachtte dat Duitsland een ... (kies uit: dictatuur / rechtsstaat) werd, omdat ... (geef verklaring met behulp van de bron).

Door de tijd heen

- 1p 38 In 1935 werd in de provincie Groningen het kamp De Beetse gebouwd. In het kamp zijn tussen 1935 en 1948 op verschillende momenten bepaalde groepen mensen aangekomen om er te verblijven.

Hieronder staan vier groepen mensen die in kamp De Beetse zijn aangekomen:

- 1 Joodse mannen, voordat zij werden afgevoerd naar het doorgangskamp Westerbork
- 2 mannen die na de bevrijding veroordeeld waren wegens landverraad
- 3 vrouwen en kinderen van NSB'ers die waren gevlucht na berichten over de komst van de Geallieerden
- 4 werkloze arbeiders die ingezet werden voor werkverschaffingsprojecten

→ Zet de groepen in de juiste volgorde, van vroeger naar later.

Doe het zo:

Eerst ... , dan ..., daarna ... en ten slotte ... (vul nummers in).

Europa en de wereld (1945-1989)

Gebruik bron 22.

- 2p **39** In de periode 1945-1949 maakte de Nederlandse regering propaganda voor het beleid van Nederland in de kolonie Indonesië. Iemand beweert dat de regering met de foto een propagandaboodschap kon overbrengen over dat beleid.
→ Leg uit dat de bewering juist is.
Doe dit door:
- eerst aan te geven voor welk Nederlands beleid in Indonesië de regering propaganda wilde maken
 - en daarna aan te geven welke propagandaboodschap de Nederlandse regering met de foto over kon brengen.
- 1p **40** Vanaf de jaren 60 begon in Nederland de ontzuiling. Een oorzaak van de ontzuiling was de opkomst van de televisie.
→ Geef een reden waarom de opkomst van de televisie bijdroeg aan de ontzuiling.
- 1p **41** Tussen 1949 en 1961 vertrokken jaarlijks meer dan 100.000 mensen uit de DDR naar de BRD. In 1962 vertrokken er slechts 21.000 mensen uit de DDR naar de BRD.
→ Welke gebeurtenis in 1961 was de oorzaak van de afname van het aantal mensen dat vertrok?
- 2p **42** Op 21 augustus 1968 vielen soldaten van een bepaald bondgenootschap Tsjechoslowakije binnen. De soldaten maakten een einde aan de hervormingen die de regering van Tsjechoslowakije had ingevoerd.
→ Noem eerst de naam waaronder de periode bekend staat waarin de hervormingen plaatsvonden.
→ Geef daarna aan bij welk bondgenootschap de soldaten hoorden die Tsjechoslowakije binnenvielen.
- 1p **43** Vanaf 1971 mochten studenten in Tilburg meebeslissen over het onderwijs op hun universiteit.
Van welke ontwikkeling is deze gebeurtenis een voorbeeld?
- A amerikanisering
 - B groeiende pluriformiteit
 - C individualisering
 - D toenemende democratisering

Gebruik bron 23.

- 1p 44 Welk begrip past bij de bron?
- A consumptiemaatschappij
 - B jongerencultuur
 - C multiculturele samenleving
 - D verzorgingsstaat

Gebruik bron 24.

- 1p 45 Iemand beweert dat de doelen van de vrouwen ondersteund werden door de invoering van artikel 1 in de nieuwe Grondwet van 1983.
→ Geef aan wat door artikel 1 wordt bepaald waardoor de doelen van de vrouwen ondersteund worden.
- 2p 46 In 1987 tekenden de leiders van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten een akkoord over de vermindering van het aantal kernwapens. Iemand beweert dat door het tekenen van het verdrag vrede tussen het Westen en het Oostblok mogelijk werd.
→ Geef een historische verklaring waaruit blijkt dat de bewering juist is. Gebruik daarbij de volgende twee begrippen in een juiste samenhang en betekenis: **Koude Oorlog** en **wapenwedloop**.

Door de tijd heen

Gebruik bron 25.

- 2p 47 Zet de foto's in de juiste volgorde, van vroeger naar later.
Doe het zo:
Eerst ..., dan ..., daarna ..., vervolgens ... en ten slotte ... (vul nummers in).

De nieuwe wereldorde (vanaf 1990)

- 2p 48 In 1989 had Polen drie buurlanden. Tussen 1990 en 1993 hielden deze buurlanden op te bestaan. In 1993 had Polen zeven **nieuwe** buurlanden.
→ Noem eerst een buurland van Polen dat tussen 1990 en 1993 ophield te bestaan.
→ Noem daarna een historische reden voor het ontstaan van de nieuwe buurlanden van Polen.
Doe het zo:
buurland dat ophield te bestaan: ... (noem land).
historische reden: ... (noem reden).

- 1p 49 Sommige mensen in Nederland vonden na de oprichting van de Europese Unie in 1993 dat er een 'democratisch tekort' was binnen de Europese Unie.

Wat was een reden dat sommige mensen in Nederland vonden dat er een democratisch tekort was?

- A Europese burgers hadden geen stemrecht voor het Europees Parlement.
- B Europese landen hoefden zich niet aan Europese wetten te houden.
- C Het Europees Parlement had te weinig macht.
- D In het Europees Parlement zaten geen Nederlandse politici.

Gebruik bron 26.

- 1p 50 Welk begrip past bij de bron?

- A globalisering
- B poldermodel
- C populisme
- D secularisatie

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.